

ВІДГУК
офіційного опонента на дисертаційну роботу
Гвоздь Оксани Миколаївни
на тему: «Державне регулювання розвитку органічного
сільськогосподарського виробництва в Україні»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
в галузі знань 07 «Управління та адміністрування»
за спеціальністю 073 «Менеджмент»

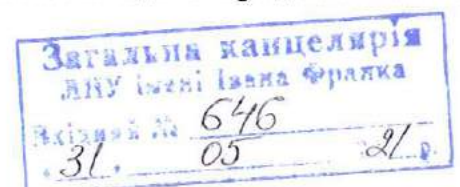
Вивчення тексту дисертаційної роботи добувача та опублікованих наукових праць дало підстави для надання розгорнутої характеристики основних результатів дисертації та встановлення її відповідності критеріям, що викладені у Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою КМУ від 06.03.2019 р. № 167.

1. Актуальність теми дослідження та її зв'язок
з науковими програмами, темами, планами.

Ускладнення екологічної ситуації та зростаюча потреба в безпечних продуктах харчування зумовлює необхідність розвитку органічного сільськогосподарського виробництва. В Україні існує значні можливості та передумови до розгортання діяльності органічних виробників, такі як: зацікавленість в даній сфері як виробників, так і споживачів, родючі ґрунти, сприятливий клімат, формується законодавча база, великий досвід аграрії та інші. Проте, незважаючи на всі ці можливості, українські сільгоспвиробники стикаються з низкою ризиків та проблем як при переході на органічний метод сільського господарювання, так і в процесі діяльності. Найважливішими серед них є низький рівень матеріальної підтримки від держави та відсутність належного державного регулювання. Вказане вимагає глибокого наукового переосмислення відповідних механізмів, що обумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Дисертація виконувалась згідно плану науково-дослідної роботи Львівського національного університету імені Івана Франка в межах держбюджетної теми «Управління конкурентоспроможністю агропродовольчої продукції в господарській системі України», у якій автором запропоновано стратегію управління розвитком органічного сільськогосподарського виробництва, на основі окреслення її структурно-логічної моделі (державний реєстраційний номер 0120U101814).

Вищезазначене засвідчує актуальність обраної теми дисертації, коректність визначення предмету та об'єкту, мети та завдань представленого дослідження.

2. Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

У дисертації зроблена вдала спроба нового вирішення наукового завдання обґрунтування теоретичних, методичних та прикладних положень щодо державного регулювання розвитку органічного сільськогосподарського виробництва в Україні. Дисертанткою залучена достатня кількість інформаційних джерел, наукових праць, матеріалів нормативно-правового, статистичного та аналітичного характеру.

Дисертація характеризується чітким дотриманням логіко-структурної схеми дослідження, відповідністю наукових результатів та винесених на захист положень наукової новизни поставленій меті та конкретизованим завданням дослідження.

Результати дослідження та рекомендації автора пройшли виробничу апробацію, що підтверджується відповідними документами. Зміст дисертації відповідає її темі. Вказане є свідченням достатнього рівня обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій.

Представлені дисертанткою результати дослідження, висновки та рекомендації мають як теоретичне, так і практичне значення. Значення отриманих Гвоздь О. М. наукових результатів полягає в обґрунтуванні теоретичних і методичних засад щодо удосконалення державного регулювання розвитку органічного сільськогосподарського виробництва в Україні. Практичні рекомендації за результатами дисертації впроваджено в діяльність Західно-Української регіональної агропромислової біржі (довідка №120/12-20 від 17 грудня 2020 р.), Асамблеєю Аграрних палат України (довідка №24/12-20 від 18 грудня 2020 р.).

Теоретичні, методичні та практичні розробки дисертаційної роботи використовуються в навчальному процесі Львівського національного університету імені Івана Франка при викладанні дисциплін «Державне адміністрування та регулювання», «Державне регулювання економіки» (довідка №1610-Н від 26.04.2021 р.).

Стосовно змісту та структури дисертаційної роботи: дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Основний зміст роботи викладено на 152 сторінках. Робота містить 7 додатків, 178 найменувань в списку використаних джерел, 21 таблицю, 31 рисунок та 5 формул.

Робота написана державною мовою. Стиль викладення матеріалів в дисертації відповідає вимогам до наукових праць такого рівня, характеризується науковістю, системністю, обґрунтованістю, логічністю та послідовністю. Мета дослідження відповідає темі дисертаційної роботи. Зміст представлених наукових завдань структурно та логічно узгоджений, їх кількість достатня для розкриття теми дисертаційної роботи та досягнення поставленої мети.

Усі розділи та підрозділи дисертаційної роботи містять результати, які становлять суттєвий науковий інтерес, є обґрунтованими та достовірними.

Зокрема, у першому розділі «Теоретичні основи державного регулювання розвитку органічного сільськогосподарського виробництва» обґрунтовано сутність органічного сільськогосподарського виробництва (с. 29-45), на основі чого автором концептуалізовано засади державного регулювання органічного сільськогосподарського виробництва в умовах ринкової економіки (с. 45-60). За результатами теоретичних узагальнень здійснено структурування організаційно-економічного механізму регулювання розвитку органічного виробництва в Україні (с. 60-78).

У другому розділі «Діагностика державного регулювання розвитку органічного сільськогосподарського виробництва в Україні» автором розглянуто особливості сучасного стану та тенденцій розвитку органічного сільськогосподарського виробництва (с. 82-94). За результатами здійснених досліджень проведено аналіз та оцінку державної підтримки та стимулювання розвитку органічного сільськогосподарського виробництва (с. 94-107). Як висновок, проведено оцінку еколого-економічної ефективності заходів державної підтримки органічного виробництва за умови кластеризації (с. 94-107).

У третьому розділі «Перспективні пріоритети модернізації державного регулювання розвитку органічного сільськогосподарського виробництва України» автором адаптовано зарубіжний досвід державного регулювання розвитку органічного сільськогосподарського виробництва в Україні (с. 122-141); актуалізовано стратегічні інструменти розвитку державного регулювання органічного сільськогосподарського виробництва (с. 141-154); оптимізовано державну стратегію регулювання розвитку органічного сільськогосподарського виробництва (с. 154-162).

Представлена дисертаційна робота Гвоздь О. М. має логічну структуру, її зміст повністю розкриває тему наукового дослідження. Між розділами та підрозділами роботи є належний взаємозв'язок, всі розділи містять рисунки та таблиці. Наведені в роботі дані підтверджені в ході дослідження. Висновки до розділів дисертаційної роботи та загальні висновки до неї є логічними й підтверджені результатами апробації на 7 науково-практичних конференціях, публікацією у наукових фахових виданнях, впровадженням авторських пропозицій у діяльність відповідних установ.

Вищезазначене дозволяє констатувати стосовно достатньої обґрунтованості та достовірності основних положень, висновків і рекомендацій дисертаційної роботи.

3. Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Представлені наукові положення, висновки та пропозиції, викладені в

дисертації, обґрунтовані з теоретико-методичної точки зору та є достовірними, базуються на дослідженнях зарубіжних та вітчизняних управлінців з розвитку органічного сільськогосподарського виробництва, аналізі актуальних статистичних даних, діючої нормативно-правової бази України та міжнародних нормативно-правових документах. Розроблені автором наукові положення підтверджені досвідом розвитку сучасних аграрних підприємств та сільського господарства в цілому.

Дисертантка обґрунтувала результати, які містять елементи наукової новизни. До найбільш вагомих здобутків можна віднести такі наукові положення:

- удосконалено стратегію оптимізації державного регулювання розвитку органічного сільськогосподарського виробництва в Україні на основі системного підходу, яка, на відміну від існуючих, включає комплекс взаємопов'язаних дій в інноваційно-інституційній площині, удосконаленні нормативно-правового поля, впровадженні заходів у науково-освітній площині, покращенні торговельно-збутових операцій, оптимізації функцій контролю для формування ефективного державного регулювання розвитку органічного виробництва та системної державної політики в цій сфері, що дало змогу покращити цілісний підхід до удосконалення та розвитку органічного сільськогосподарського виробництва (стор. 155-157);

- розширено понятійно-категоріальний апарат дослідження процесу державного регулювання органічного сільськогосподарського виробництва через введення в науковий обіг модернізованих та конкретизованих термінів, зокрема поняття «органічної продукції», що, на відміну від натуральної та еко-продукції, на кожному етапі виробництва перебуває під контролем акредитованого органу сертифікації і має відповідне маркування; доповнено поняття «державне регулювання у сфері органічного сільськогосподарського виробництва», що, на відміну від усталених, розглядає його як багатокомпонентну систему заходів, яка має на меті виконувати наступні функції: відповідати за оптимізацію нормативно-правового забезпечення у даній сфері та визначення державного контролю у цій сфері, стимулювати та підтримувати розвиток органічного сільськогосподарського виробництва та внутрішнього ринку органічної продукції через розробку відповідної державної політики розвитку, що сприяє еволюції категоріального апарату з досліджуваної проблематики (стор. 33-34; 45-46);

- актуалізовано класифікацію переваг органічного сільськогосподарського виробництва, яка, на відміну від існуючих, виділяє переваги здоров'я як окрему підгрупу соціальних переваг, що дає змогу акцентувати на потребі у відсутності пестицидів, гербіцидів, фунгіцидів, залишків хімічних синтетичних добрив у кінцевому продукті органічного виробництва, відсутності ГМО та їх похідних, необхідності високого вмісту вітамінів та мінералів, вираженого природнього аромату та смаку в продукції органічного сільськогосподарського виробництва (стор. 38-39);

– запропоновано методику ціноутворення на органічну продукцію, яка, на відміну від існуючих, визначає надбавку за органічність продукції як добуток коефіцієнтів урожайності за традиційної технології виробництва та органічної, загальної продуктивності сівозміни, ризику знищення врожаю та втрати при зберіганні і дає змогу формувати ціну на органічну сільськогосподарську продукцію, враховуючи її основні відмінності (стор. 74-75);

- структуризовано організаційно-економічний механізм, що, на відміну від існуючих, розглядає його як систему певних передумов (загальних економічних законів розвитку суспільства; рівня розвитку науки і техніки; принципів державного регулювання; нормативно-правових та інших юридичних аспектів; історичних політичних та економічних рівнів розвитку; механізму пізнання дії та використання економічних законів) формування та функціонування і дає змогу сформуванню умов закономірного розвитку органічного сільськогосподарського виробництва (стор. 60-78);

– розвинуто методичні засади оцінки рівня ефективності діяльності кластерів органічного сільськогосподарського виробництва, який, на відміну від існуючих, враховує показники розвитку регіону (стан сільськогосподарського виробництва, соціально-економічний потенціал, екологічний стан, інституційна готовність, стан розвитку органічного сільськогосподарського виробництва) та дає змогу оцінити еколого-економічну ефективність заходів державної підтримки органічного сільськогосподарського виробництва (стор. 107-120);

– адаптовано інструментарій державного регулювання розвитку органічного сільськогосподарського виробництва, який, на відміну від існуючих, виведений на основі отриманих в результаті SWOT-аналізу скомбінованих станів можливостей зовнішнього середовища та сильних сторін, а саме: розширення масштабів органічного виробництва та відкриття нових ніш органічної продукції як метод впливу на збільшення обсягів експорту сертифікованої органічної продукції; підтримка органічного виробника з метою підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції на світовому ринку; збільшення рівня попиту на внутрішньому ринку органічної продукції, що дає змогу для пришвидшення динаміки розвитку органічного сектора (стор. 141-154).

Отже, результати дисертаційного дослідження Гвоздь О. М. обґрунтовані на достатньо високому рівні та мають наукову достовірність. Висновки до розділів, загальні висновки є логічними та зрозумілими. Представлені результати дослідження можуть бути впроваджені у практичній діяльності для удосконалення державного регулювання розвитку органічного сільськогосподарського виробництва. Назва дисертаційної роботи «Державне регулювання розвитку органічного сільськогосподарського виробництва в Україні» беззаперечно відповідає її змісту, що підтверджується як метою дослідження, так і вирішеними завданнями.

4. Повнота викладу в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Основні наукові результати дисертації представлені в 5 наукових працях, серед яких: 1 стаття у іноземних наукових періодичних виданнях (Гвоздь О. М. До проблеми державного регулювання органічного аграрного ринку України. *Європейський журнал економіки та менеджменту*. 2019. Том 5, Вип. 2. С. 90-96. (**Index Copernicus**)) та 4 у наукових фахових виданнях України (Гвоздь О. М., Горинь М. О. До проблеми ціноутворення на ринку агропромислової продукції в Україні. Формування ринкової економіки України: збірник наукових праць Львівського національного університету імені Івана Франка. 2016. Вип. 36. С. 3-7.; Гвоздь О. М. Органічне сільськогосподарське виробництво: сутність та основні проблеми. *Вісник Львівського університету: Серія економічна*. 2018. Вип. 55. С. 20-27; Hvozdz O. M., Goryn M. O. State regulation of organic farming in Canada and Ukraine: an overview of key indicators and comparative analysis of both countries. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія «Проблеми економіки та управління». 2020. Вип. 4 (2). С. 125-132; 5. Гвоздь О. М. Особливості ціноутворення на органічну продукцію та державної підтримки органічного виробника в ринкових умовах України. *Економіка та суспільство*. 2021. №25. С. 20-27 (0,367 друк. арк.), 7 – у інших наукових виданнях.

Загальний обсяг опублікованих праць – 3,529 друк. арк., із них особисто здобувачеві належить 3,006 друк. арк, що дозволяє вважати виконаними положення п. 11 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою КМУ 6 березня 2019 р. № 167.

Положення дисертаційного дослідження, в яких відображено наукову новизну, повністю подані у зарубіжних та фахових виданнях, обговорені на науково-практичних зібраннях. Представлені у дисертаційній роботі наукові результати, висновки і пропозиції належать особисто автору, та є значним науковим доробком. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертаційній роботі використано лише ті ідеї та положення, що отримані автором особисто.

5. Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

Аналіз наукових публікацій, у яких висвітлені основні наукові результати дисертаційної роботи Гвоздь О. М., не дає підстав фіксувати допущення автором порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації). У дисертаційній роботі є посилання на джерела інформації за кожним випадком використання

тверджень, відомостей, ідей, розробок, статистичних даних. Представлена наукова робота відповідає нормам законодавства про авторське право і суміжні права; відображає бажання надати достовірну інформацію про результати власної наукової діяльності, застосовувані методики досліджень і джерела інформації.

6. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертаційної роботи і її окремих положень

При загальній позитивній оцінці викладених в дисертації наукових положень, висновків та рекомендацій, слід відзначити певні дискусійні положення та зауваження, що полягають у наступному:

1. На стор. 33 дисертаційної роботи автор дає трактування сутності органічної продукції як результату сертифікованого органічного виробництва. Доцільно було б конкретизувати поняття схожих термінів, таких як «еко-продукція» та «натуральна продукція».

2. Авторка виділяє переваги для здоров'я як окрему підгрупу соціальних переваг органічного сільськогосподарського виробництва (стор. 38), бажано було б додати виділені переваги також і на рис. 1.2.

3. На стор. 150 здобувачка наводить скомбіновані стани можливостей зовнішнього середовища та сильних сторін, що, на основі здійсненого SWOT-аналізу, на її думку, видаються найпріоритетнішими для розвитку: розширення масштабів органічного виробництва та відкриття нових ніш органічної продукції як метод впливу на збільшення обсягів експорту сертифікованої органічної продукції; підтримка органічного виробника з метою підвищення конкурентоспроможності вітчизняної органічної продукції на світовому ринку; збільшення рівня попиту на внутрішньому ринку органічної продукції для пришвидшення динаміки розвитку органічного сектора. Було б доцільним на основі цих станів скласти сценарії розвитку.

У цілому дисертаційна робота Гвоздь Оксани Миколаївни залишає позитивне враження, а зазначені дискусійні положення і окремі недоліки не знижують її наукового і практичного значення. Вищевикладене має виключно дискусійний характер, належним способом реагування на ці зауваження може бути їх коментар під час публічного захисту, що жодним чином не ставить під сумнів вагомість наукових здобутків автора.

7. Загальна оцінка роботи, її відповідність встановленим вимогам

За змістом та оформленням дисертація Гвоздь Оксани Миколаївни на тему «Державне регулювання розвитку органічного сільськогосподарського

виробництва в Україні», відповідає встановленим вимогам Міністерства освіти і науки України, зокрема:

1. Відповідає профілю спеціальності галузі знань 07 «Управління та адміністрування» 073 «Менеджмент»;
2. Відповідає вимогам, встановленим Порядком проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 р.;
3. Робота відповідає основним вимогам до дисертацій.

Дисертаційна робота здобувачки Гвоздь О. М. на тему «Державне регулювання розвитку органічного сільськогосподарського виробництва в Україні» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, враховує нові теоретичні, методичні та практичні підходи до реалізації актуального наукового завдання щодо удосконалення державного регулювання розвитку органічного сільськогосподарського виробництва.

Враховуючи актуальність, наукову новизну, важливість одержаних авторкою наукових результатів, їх обґрунтованість та достовірність, а також практичну значимість сформульованих положень та висновків, дисертаційна робота Гвоздь Оксани Миколаївни на тему «Державне регулювання розвитку органічного сільськогосподарського виробництва в Україні» відповідає «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою КМУ від 06.03.2019 р. №167 та від 21.10.2020 р. №979, а її авторка заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 07 «Управління та адміністрування» зі спеціальності 073 «Менеджмент».

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
в.о. завідувача кафедри економічної
експертизи та землевпорядкування
Західноукраїнського національного
університету

Підпис *Борис Язлюк*
Завіряю: *Микола Семен*
НАЧАЛЬНИК
ЗАГАЛЬНОГО ВІДДІЛУ

Борис ЯЗЛЮК